

BEELDEN VAN VERLANGEN NAAR EEN ANDERE WERELD

Een bijzonder boek over oude en nieuwe iconen

Het Rijksmuseum Catharijneconvent vormde op 8 mei jl. de stijlvolle entourage voor de presentatie van een bijzonder boek: 'Beelden van verlangen naar een andere wereld: iconen'. Het boek is daarom zo bijzonder, omdat het niet alleen geschiedenis, achtergronden en functies van traditionele religieuze iconen behandelt - zoals veel boeken over iconen -, maar ook een interessante parallel trekt met beelden die in onze tijd als icoon fungeren. Bovendien geeft het boek concrete suggesties om zelf aan de slag te gaan met het schilderen van iconen.

Beeld dat je hart raakt

"Iconen", hield Ricus Dullaert - kunstminnaar en 'handelaar' in iconen - zijn publiek voor, "zetten een beeld neer dat je in je hart raakt en dat je een blik gunt in de hemelse werkelijkheid." Een rake typering van wat een icoon in essentie is: veel meer dan 'zo maar' een afbeelding (zoals het originele Griekse woord letterlijk betekent), en verwijzend naar een transcendente, goddelijke werkelijkheid waarvoor elke cultuur zijn eigen beelden heeft: paradijs, hemel, walhalla, eeuwige jachtvelden. Beelden van verlangen naar een andere, betere wereld.

Ook in onze cultuur is het gebruik van beelden een steeds belangrijker communicatiemiddel aan het worden: films, televisie, strips en reclame winnen nog steeds aan populariteit en vertolken vaak op indringende wijze meningen en gevoelens waar woorden niet meer toereikend zijn. Beelden zijn voor veel mensen - en zeker voor de jongere generatie - toegankelijker dan woorden.

Vakoverstijgend

Het schilderen van iconen is de laatste tijd opnieuw in de belangstelling komen staan. Er blijkt behoefte te bestaan aan toegankelijke informatie daarover. Ook jongeren zijn erin geïnteresseerd. Tijdens de presentatiebijeenkomst vertelden enkele leerlingen van het Comenius College in Hilversum, hoe zij onder begeleiding van tekendocent Henk Roos en in samenwerking met de docent levensbeschouwing het iconenschilderen leerden. "Een proces, waarvoor je wel de tijd moet nemen, maar dat uitstekende mogelijkheden biedt om vakoverstijgend te werken, allerlei interculturele aspecten in zich draagt en bovendien alles met identiteit te maken heeft", meende Henk Roos, die daarbij uitdrukkelijk verwees naar 'schoolpatroon' Comenius, wiens didactische opvattingen nauw verweven waren met aanschouwing en verbeelding.

Oude en nieuwe iconen

In hoofdstuk 1 wordt de functie van moderne beelden (iconen) - met name in de reclame - behandeld. Uit de voorbeelden (Benetton, Love Jeans, sigarettenreclame) blijkt, dat vertrouwdheid, herkenbaarheid en inwisselbaarheid belangrijke criteria zijn voor de werkzame communicatie van beelden. Ook worden de betekenis en het functioneren van beelden binnen de traditie van de orthodoxe kerken uiteengezet. De hoofdstukken 2 en 3 gaan dieper in op de betekenis en achtergrond van iconen en (de geschiedenis van) het iconenschilderen. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal verwerkingssuggesties.

Zelf schilderen

Het boek is in de eerste plaats bedoeld voor jongeren vanaf 15 jaar in voortgezet onderwijs en vormingswerk. Het werken met het boek is vooral interessant als jongeren daarbij de gelegenheid wordt geboden om zelf een icoon te schilderen. Daarnaast is het te gebruiken door iedereen die meer wil weten over de achtergrond van iconen en over het zelf schilderen ervan. Hoofdstuk 4 geeft daarvoor stapsgewijze een aantal aanwijzingen. Twee aandachtspunten worden daarbij uitvoerig toegelicht: het creëren van de juiste stemming die nodig is voor het iconenschilderen en het toepassen van de traditionele technieken. Omdat het vanwege de tijdsduur en de intensieve werkwijze voor het schilderen van een icoon (er moet al gauw gerekend worden op 12 à 20 dagdelen van 4 uur) op school niet altijd mogelijk is om volgens de traditionele methode te werken, biedt het boek ook een mogelijkheid voor een snellere werkwijze op (stevig) tekenpapier.

* * *

De tekst van het boek *Beelden van verlangen naar een andere wereld: iconen* werd geschreven door Jos van Remundt; Marieke van der Maeden maakte de illustraties. Het boek kwam mede tot stand naar aanleiding van praktijkervaringen op het Comenius College in Hilversum en met behulp van inhoudelijke adviezen en suggesties van Aktie en Ontmoeting Oosterse Kerken te Tilburg. Het boek wordt uitgegeven door de Stichting Echelon (Postbus 22253, 1100 CG Amsterdam). Prijs f 22,00; bij afname van 25 stuks: f 500,00. ISBN 90-72998-1-5-4.